

İktisat ve Kanaat

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ

ذَلِكَ قَوَامًا

Rahman'ın o has kulları, harcamalarında ne israf eder ne de eli sıkı davranırlar; bu ikisinin arasında bir denge tuttururlar. (*Furkan sûresi, 25/67*)

مَا عَالَ مَنْ افْتَصَدَ، وَمَا خَابَ مَنْ اسْتَشَارَ

İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallâhu aleyhi ve sellem); **“İktisatla hareket eden (fert, toplum) fakir düşmez. İstişare eden de haybet ve zarar yaşamaz.”** buyuruyor. (*Ahmet ibni Hanbel, el-Müsned 1/447*)

Muhterem Müslümanlar! Hutbemiz, **“İsraf ile cimrilik arasında orta yol olan iktisat”** hakkında olacaktır.

İktisat; Orta yolu tutmak, itidal ile hareket etmek, tutumlu olmak, aşırılıktan kaçınmak, yeterli seviyede kaynak kullanmak, anlamına gelir.

İktisat, nimetlerin artarak devam etmesinin ve izzetle yaşamanın önemli bir vesilesi olduğu gibi **israf da** bereketin kesilmesinin ve zillete düşmenin mühim bir sebebidir. **İktisatlı yaşamak bir erdemdir** ve Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmaktır.

Kanaat ise; elindekine razı olup verileni gönül hoşnutluğuyla karşılamak, başkalarının sahip olduğu nimetlere göz dikmemek, sahip olduğu şeylere rıza göstermeyi **“tükenmez bir hazine bilmek”** tir.

Beşerî ihtiyaçlar sınırsız değildir. **Sınırsız olan, arzu ve ihtiraslardır.** Peygamber Efendimiz (s.a.s.), **“İnsanoğlunun**

bir vadi dolusu malı olsa ikincisini ister” hadisiyle bu hakikati anlatmıştır. (Müslim, Zekât, 117)

İslam, yeme-içme, giyim-kuşam, binek, ev ve eşya gibi maddî ihtiyaçları karşılarken ve Allah'ın ihsan ettiği her türlü rızıktan yararlanırken; orta yolun izlenmesini **emretmiştir**. Savurganlık, şatafat tutkusu ve lüks arayışından kaynaklanan her türlü israfı da **yasaklamıştır**. “Yakınlarına, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver, ama sakın **saçıp savurma**. Çünkü savurganlar şeytanların kardeşleri olmuşlardır. Şeytan ise Rabbine karşı pek nankördür.” mealindeki âyet-i kerime, bu gerçeği ifade etmektedir. [İsrâ sûresi, 17/26-27]

Kur'ân-ı Kerim, saçıp savurmayı yasaklamakta ve savurganlığı şeytanî bir sıfat olarak anlatmaktadır. **Saçıp savurmanın az ya da çok harcama ile değil, harcamanın yapıldığı yerle alâkası vardır**. Bu açıdan, **saçıp savurmadan maksat**, doğru olmayan yerlere harcamada bulunmaktır. İslam âlimlerine göre, bir insan bütün malını mülkünü Allah yolunda infak etse savurganlık yapmış sayılmaz. Fakat **gayrimeşru bir iş için sadece birkaç kuruş dahi harcasa “saçıp savurmuş”** kabul edilir. İmam-ı Azam, bu noktada;

“**لَا إِسْرَافَ فِي الْخَيْرِ كَمَا لَا خَيْرَ فِي الْإِسْرَافِ**” **“Hayırda ve ihsanda israf olmadığı gibi, israfta da hiçbir hayır yoktur.”** der.

Bu itibarla inanan insanlar, bir taraftan saçıp savurmaktan uzak durmalı diğer yandan da asla cimri olmamalı. İsaftan kaçınmalı ama Hak yolunda infakta bulunmaya da can atmalı ve kendilerine bahşedilen bütün nimetleri Cenab-ı Hakk'ın rızasına ulaşmak için birer vesile olarak kullanmalıdırlar.

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا
“Allah’ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurduunu
mâmur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini
unutma!” âyet-i buna işaret etmektedir. (Kasas; 77)

Esas olan, dünyayı fiilen değil, kalben terk etmektir. Bu açıdan bir mümin, helal yollardan çalışıp kazanabilir ve çok zengin de olabilir. Önemli olan, gerektiğinde elinde avucunda ne varsa Allah’ın rızası yolunda infak etmeye hazır olmasıdır.

Ayrıca helal dairede olması şartıyla; verdiği nimetlerin, kulları tarafından şükredilerek kullanılması, Allah’ın hoşuna giden bir davranıştır. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de bir hadis-i şeriflerinde **“İsraf ve gösteriş olmaksızın yiyiniz, giyiniz, tasadduk ediniz. Allah verdiği nimeti kulunun üzerinde görmekten hoşlanır”** buyurmaktadır. (Buhari, Libas, 1)

İbadetlerimizi yerine getirirken kaynakların kullanımında da israftan uzak durulmalıdır. Bir defasında Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Hz. Sa’d’e uğradı. Sa’d bu esnada abdest alıyordu. Resûlullah (s.a.s.), onun suyu aşırı kullandığını görünce **“Bu israf da nedir?”** diye sordu. Sa’d de, **“Abdestte de israf olur mu?”** dediğinde, Hz. Peygamber (s.a.s.), **“Evet olur, hatta akmakta olan bir nehirde abdest alsan bile olur”** şeklinde cevap verdi.” (İbn Mâce, Tahare, 48) .

İsraf kavramının çerçevesini geniş tutmak icap eder. Maddî-manevî her türlü nimetin yaratılış gayesine ters kullanılması ve boşu boşuna harcanması da savurganlıktır. Zaman ve sağlık gibi nimetlerin, insana verilen maddi-manevî her türlü donanımın kadrinin bilinmesi, boş

harcanmaması, yaratılış hikmeti istikametinde kullanılması da insanın boynunun borcudur.

İçinde yaşadığımız zaman diliminde iktisat düsturunu hayatlarına tatbik etmeyen kimselerin, zillete ve sefalete düşmeleri kaçınılmazdır. Dün lüks sayılan birçok eşya, bugün zaruri ihtiyaç olarak görülmektedir. Öyle ki çağdaş medeniyet, hayatı birkaç kat ağırlaştırmış, insanı âdeta el emeği ve alın teriyle kazandığı parayla, helal çizgide yaşayamaz hâle getirmiştir. Hâlbuki Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) Efendimiz, **“İktisat eden, fakirlik, darlık çekmez.”** mealindeki hadis-i şerifiyle, helal kazançla, insan haysiyetine yakışır bir şekilde aile fertlerine bakmanın sırrı olarak, iktisat yolunu göstermiştir (*Ahmed İbn Hanbel, el-Müsned 1/447*).

Sözün özü; iktisat hem nimete karşı bir saygı hem nimeti verene karşı bir şükür ifadesidir. İktisat insanı kanaatkâr kılar; hadis-i şerifin ifadesiyle **“Kanaat, tükenmez bir servettir”** Bereket ve izzetli yaşamaya vesile olur. (*et-Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat 7/84*).

İsraf ise kanaatsizliğe, hayattan sürekli şikâyet etmeye, hırsa, riyaya ve ihlassızlığa sebebiyet verir; insanın izzetini kırar ve onu başkalarına yüzuyu dökmeye mecbur eder. Müminler; bütün **ihtiyaçlarını zaruret sınırları içinde ele almalı ve her meselede tevazu kaidesine uygun davranmaya özen göstermelidirler.**

Bir gün Fazilet Güneşi (aleyhissalatü vesselam) oruç tutmuştu. İftar edeceği zaman kendisine bir bardak süt getirmişlerdi. Sahabe-i güzîn efendilerimiz Resûl-i Ekrem’in hoşuna gidebilecek bir şey yapmak için can atarlardı. Bu yüzden o gün ikram edecekleri sütün içine biraz bal

koymuşlardı. Peygamber Efendimiz, sütün bir iki yudum alıp balın tadını hisseder hissetmez, elindeki kabı mübarek dudaklarından uzaklaştırarak **“Bu nedir?”** diye sordu. Yanındakiler **“Ya Resûlallah, hoşunuza gideceğini düşünerek süte biraz bal karıştırdık!”** cevabını verdiler. Bunun üzerine Beyan Sultanı elindeki kâseyi yere koyarak şöyle buyurdu: “Dikkat ediniz! Ben bunun içilmesi haramdır demiyorum fakat bilin ki **kim** (yemesinde-içmesinde, giyiminde-kuşamında) **Allah için mütevazı olursa Allah onu yücelttikçe yüceltir. Kim de kibirlenir ve büyüklük taslarsa, Cenab-ı Hak onu da alçalttıkça alçaltır. Kim iktisatlı hareket ederse Allah onu zengin kılar. Kim de israf ederse Cenab-ı Hak onu fakr u zarurete müptela eyler ve kim Allah’ı çokça zikrederse Mevlâ-i Mûteâl ondan hoşnut olur.”** (Bezzâr, el-Mûsned 3/160; Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat 5/139)

Ne mutlu; iktisat ve istiğna ruhunu hayatlarının esası yapanlara! **Müjdeler olsun;** yaşama sevdasından kurtulup, yaşatmak için yaşayanlara!